

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΑΤΑ

ΜΑΤΘΑΙΟΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΙΑ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ.

ΕΠΙΔΙΔὶ ὁ σκοπὸς τῆς παραβολῆς τοῦ σημερινοῦ εὐαγγελίου ἀποβλέπει μόνον ἐκείνους, οἵτινες οὐδέποτε συγχωροῦσι τὸ σφάλμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, διὰ τοῦτο πολλὰ ἀρμόδιος ἐστὶ σήμερον ὁ περὶ μνησικακίας λόγος. Ἡ μνησικακία ἐστὶν ἁμαρτία τοσοῦτον μεγάλη καὶ μεμισημένη ὑπὸ θεοῦ, ὥστε ὁ μνησικακος οὐδεμίαν ἔχει σωτηρίας ἐλπίδα. Μνησικακος δὲ ἐστὶν ἐκεῖνος, ὅστις οὐ συγχωρεῖ τὸ παράπτωμα τοῦ ὀπωσδήποτε βλάψαντος αὐτόν, ἀλλὰ μνημονεύων διὰ παντός τὸ κακόν, ὅπερ παρ' αὐτοῦ ἐπαθε, μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται αὐτόν. Πολυποίκιλος δὲ ἐστὶ τῆς μνησικακίας ἡ ἁμαρτία.

Ὅταν μισῶ τὸν ἀδελφόν μου ἢ διὰ τί ἐξημίωσες τὰ ὑπάρχοντά μου, ἢ διὰ τί ἐπέβούλευσες τὴν τιμὴν μου, ἢ διὰ τί ἐφόνευσες τὸν συγγενῆ μου, ἢ διὰ τί ἐφάνη προδότης τῆς ζωῆς μου, τότε ἡ μνησικακία μου ἔχει σωματικὴν τινα καὶ κοσμικὴν πρόφασιν· ἀλλ' ὅταν μισῶ τὸν ἀδελφόν μου ἢ διὰ τί ἐξήλεγξες τὸ ἐλάττωμά μου πρὸς ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματός μου, ἢ διὰ ἓνα πικρὸν λόγον, ὅστις ἐκ παραδρομῆς ἐφυγεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἢ διὰ ἓν σχῆμα ἐξ ἀπροσεξίας γενόμενον, ἢ διὰ μίαν ὑποψίαν γεννηθεῖσαν ἐκ τῆς φαντασίας μου, τότε ἡ μνησικακία μου οὐδεμίαν ἔχει πρόφασιν. Ἄλλη λοιπὸν ἐστὶν ἡ προφασιστὴ καὶ ἄλλη

ἡ ἀπροφάσιτος μνησικακία. Οὗτος, μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐπιθυμεῖ διὰ παντός βλάψαι αὐτόν· πλὴν ἐπειδὴ εἶτε διὰ τί οὐ δύναται, εἶτε διὰ τί φοβεῖται, οὐδὲ βλάπτει, οὐδὲ ἐπιβουλεύει αὐτόν· ἐκεῖνος, μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, δυνατός δὲ καὶ ἄφοβος ὢν, ἐπιβουλεύει καὶ βλάπτει αὐτόν. Ἴδου καὶ ἄλλα δύο εἶδη μνησικακίας, μνησικακία θεωρητικῆ, καὶ μνησικακία πρακτικῆ. Οὗτος παρρησιάζει τὸ μῖσος τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ ἀνακηρύττεται ἐχθρός· ὅθεν φεύγεις, ὅσον δύνασαι, τὰ θανατηφόρα αὐτοῦ βέλη· ἐκεῖνος κρύπτει εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸ μῖσος, καὶ ὑποκρίνεται φιλίαν, διὰ δὲ τῆς φιλίας ἐτοιμάζει παγίδας, ἵνα σε παγιδεύσῃ, καὶ σκάπτει λάκκους, ἵνα σε κατακρημνίσῃ. Ἴδου καὶ ἄλλα δύο τῆς μνησικακίας εἶδη, μνησικακία φανερά, καὶ μνησικακία κρυπτή. Πᾶσα δὲ μνησικακία, καὶ ἡ προφασιστὴ καὶ ἡ ἀπροφάσιτος, καὶ ἡ θεωρητικὴ καὶ ἡ πρακτικὴ, καὶ ἡ φανερά καὶ ἡ κρυπτή, καὶ ἡ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀρπάζει ἐξ ὀλοκλήρου πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας. Διὰ τί δὲ τοῦτο;

Διότι ὅλος ὁ νόμος, ὅλον τὸ προφητικὸν κήρυγμα, ὅλον τὸ εὐαγγέλιον, θεμέλιον ἔχει καὶ βάσιν τὴν ἀγάπην. Ἐκ τούτου φανερόν ἐστίν, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ βλαστάνει ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης, τῆς ἀγάπης· διὸ πᾶν ἔργον, κἂν φαίνεται καλόν, οὐκ ἔστι καλόν, ἀλλ' οὐδὲ ὠφελεῖ παντελῶς, ὅταν λείπῃ ἡ ἀγάπη· ἐὰν κατορθώσω, λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος, πᾶσας τὰς ἀρετάς, καὶ τελέσω πάντα τὰ θαύματα, « καὶ ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν », καὶ λάβω πάντα τοῦ θεοῦ τὰ χαρίσματα, « ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί ». Ἀληθῶς

πᾶσα ἀμαρτία ἀντιφέρεται, καὶ συσκιάζει τὴν ἀγάπην· ἀλλὰ τὸ μῖσος ριζόθεν αὐτὴν ἀνασπᾷ· τὸ μῖσος ἐστὶ τελεία στέρησις τῆς ἀγάπης, καθὼς καὶ τὸ σκότος ἐστὶ τελεία στέρησις τοῦ φωτός· ὅπου φῶς, φεύγει τὸ σκότος· ὅπου ἀγάπη, φεύγει τὸ μῖσος· σκότος καὶ φῶς οὐδέποτε συνέρχονται· μῖσος καὶ ἀγάπη οὐδέποτε συγκατοικοῦσι· διὰ τοῦτο « Ὁ » μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ » ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ· καὶ » οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ »· ὁ μνησικακὸς γυμνὸς ἐστὶν οὐ μόνον τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ θεοῦ· ἐὰν εἴπῃ, ὅτι τὸν μὲν ἀδελφόν μου μισῶ, τὸν δὲ θεὸν ἀγαπῶ, ψεύδεται· « Ἐὰν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστίν »· ἀλλὰ διὰ τί; διότι τοῦτο ἐστὶν ἀδύνατον· « Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, ὃν ἐώρακε, τὸν θεόν, ὃν οὐκ ἐώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν »;

Τίς δέ, μὴ ἔχων τῆς ἀγάπης τὴν ἀρετὴν, ἥτις ἐστὶ τὸ λαμπρὸν ἔνδυμα τοῦ γάμου, ἐλπίζει εἰσελθεῖν εἰς τὸν κεκοσμημένον θεῖον νυμφῶνα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ; Ἐτόλμησέ τις ποτέ, γυμνὸς ὢν τῆς ἀγάπης, καὶ εἰσέβη εἰς τὸν τόπον τῆς χαρᾶς τοῦ Κυρίου αὐτοῦ· ἐτόλμησε, ναί, φορῶν τὸ μεμελανωμένον καὶ σκοτεινὸν ἔνδυμα τοῦ μίσους, καὶ εἰσήλθε, καὶ ἔστη ὅπου ἦσαν οἱ ἐνδεδυμένοι τὴν ἔνδοξον καὶ ὑπέρολαμπρον στολὴν τῆς ἀγάπης, οἵτινες ἔλαμπον ὡς φωστῆρες· ἀλλὰ τί ἔπαθεν; ἔπαθε πράγματα ἐλεινὰ καὶ ἀξιοδάκρυτα. Πρῶτον μὲν ἤκουσε παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς δόξης αὐστηρὸν ἔλεγχον· « Πῶς εἰσήλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γά-

1. Ιωα.
2, 1.

αὐτ. 2
20.

1. Κορ.
13, 2

Ματ. 22,
12, 13.

» μου »; ἔπειτα οἱ δοῦλοι τοῦ βασιλέως, δῆσαντες τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐξέβαλον αὐτὸν « Εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων ».

Ἄνθρωποι λοιπὸν μνησίκακοι, ἀκούσατε. Ὁ παντοκράτωρ θεὸς ἀπεφάσισε καὶ εἶπε φανερά· Ἐὰν μὲν συγχωρήσητε τὰ σφάλματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγὼ συγχωρῶ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν· ἐὰν δὲ μὴ συγχωρήσητε τῶν ἀνθρώπων τὰ σφάλματα, οὐδὲ ἐγὼ συγχωρῶ τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν· « Ἐὰν » γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν ». Πιστεύετε, ὅτι ταῦτα εἰσὶ λόγια καὶ ἀπόφασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; πιστεύετε, ὅτι τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐδέποτε ἐλάλησε ψεῦδος; πιστεύετε ἀναμφιβόλως. Ἐὰν λοιπὸν ὑμεῖς ἦτε δίκαιοι καὶ ἀναμάρτητοι, μὴ συγχωρήσητε ποτὲ τὸ σφάλμα τοῦ ἀδελφοῦ ὑμῶν· διότι οὐδεμίαν χρεῖαν ἔχετε, ἵνα ὁ θεὸς συγχωρήσῃ ὑμῖν τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν· ἀλλ' ἐὰν βαρὺ καὶ δυσβάστακτον ὑπάρχῃ τὸ φορτίον τῶν ἀμαρτημάτων ὑμῶν, πῶς ἐλπίζετε συγχώρησιν παρὰ θεοῦ, μὴ θέλοντες νὰ συγχωρήσητε τὸ σφάλμα τοῦ ἀδελφοῦ;

Ἡμεῖς ἐλπίζομεν, ὅτι μεταβάλλομεν τὴν τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν, προσφέροντες εἰς αὐτὸν θυσίας καὶ προσφοράς, καὶ ἀφιερώντες εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θυσιαστήριον ἀφιερῶματα μεγαλοπρεπῆ καὶ δῶρα πολύτιμα,

πλὴν πλανώμεθα οἱ ἄθλιοι. Ἴδου τί λέγει περὶ τούτου ὁ θεός· « Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σου, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου » οὐδὲ θέλω τοιοῦτον δῶρον, οὐδὲ δέχομαι αὐτό, ἐὰν μὴ πρῶτον εἰρηνεύσῃς, καὶ καθησυχάσῃς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἀγαπηθῆς μετ' αὐτοῦ· « Ἄφες ἐκεῖ τὸ ἀπρόσδεκτον δῶρόν σου, καὶ ὑπάγε, πρῶτον καταλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρότφερε τὸ δῶρόν σου ». Ἐὰν δὲ ὁ θεὸς ἀποστρέφεται τὰ δῶρα ἡμῶν, οὐχ ὅταν ἡμεῖς μισῶμεν τὸν ἀδελφόν ἡμῶν, ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ἔχη τι κατ' ἡμῶν, ἡγουν ἔλαβε παρ' ἡμῶν ἀφορμὴν παροργισμοῦ, πόσω μᾶλλον ἀποστρέφεται αὐτά, ὅταν ἡμεῖς ἔχωμεν μῖσος κατ' αὐτοῦ; Ἡμεῖς ἐλπίζομεν, ὅτι, κἂν μνησικακίας γέμῃ ἡ καρδιά ἡμῶν, ὁμοῦς ἐξιλεοῦμεν τὸν θεόν, συχνάκις προσευχόμενοι, συχνάκις ζιτοῦντες τὸ ἔλεος αὐτοῦ, πλὴν πλανώμεθα οἱ ταλανες· διότι ἡ πρώτη καὶ κυρία προσευχὴ καὶ τὸ θεμέλιον πίστεως προσευχῆς ἐστὶν ἡ προσευχὴ, ἣν παρέδωκεν ἡμῖν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἡγουν τὸ « Πάτερ ἡμῶν »· χωρὶς τούτου οὐδεμίαν προσευχὴ γίνεται. Τί δὲ λέγομεν, ἀναγινώσκοντες τὸ Πάτερ ἡμῶν; « Καὶ ἄφες ἡμῖν, λέγομεν, τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν ». Ἀκούεις τί λέγεις, ὅταν προσεύχησαι; Πάτερ ἡμῶν, λέγεις, ἐπουράνιε, συγχώρησον τὰ ἀμαρτήματά μου, καθὼς καὶ ἐγὼ συγχωρῶ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὰ σφάλματα· συμφωνίαν ποιεῖς μετὰ τοῦ θεοῦ, ὅταν προσεύχησαι, καὶ προβάλλων τὸ ἴδιόν σου

αὐτ. 6,
14, 15.

Ματ. 5,
28, 24.

αὐτ. 8,
9.

αὐτ. 12.

παράδειγμα, λέγεις, Καθὼς ἐγὼ συγχωρῶ τῷ ἀδελφῷ μου, οὕτω καὶ σὺ συγχώρησόν μοι. Ταῦτα μὲν λαλοῖσι τὰ χεῖλη σου, τὸ δὲ μῖσος τοῦ ἀδελφοῦ σου μένει εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρτ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς περιέρχεται εἰς τὸν νοῦν σου· ἔπειτα ἐλπίζεις, ὅτι ἡ τοιαύτη προσευχή σου ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ καταβιβάζει σοι τῶν ἀμαρτιῶν σου τὴν ἄφεσιν. Ὡς φαίνεται, ἢ νομίζεις, ὅτι ὁ θεὸς οὐδὲ τοὺς λογισμούς σου γνωρίζει, οὐδὲ τὴν καρδίαν σου βλέπει, ἢ παίζεις μετὰ τοῦ παντοδύναμου τῆς κτίσεως δημιουργοῦ, ἢ οὐδόλως καταλαμβάνεις οὐδὲ τὸ τί λέγεις, ὅταν προσεύχησαι, οὐδὲ τὸ τί ζητεῖς. Ἀδελφοί μου, μὴ πλανᾶσθε· ἡ τοιαύτη προσευχή οὐκ ἔστι προσευχή, ἀλλὰ τόλμη ἀναίσχυντος, καὶ παραλογία φανερά· ἐν ὧσιν οὐ συγχωρεῖτε τὰ σφάλματα τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, μὴ ἐκφωνήσητέ ποτε τὴν δεσποτικὴν προσευχὴν· διότι γίνεσθε αὐτοκατάκριτοι· μὴ ἐλπίζητέ ἄφεσιν ποτε ἀμαρτιῶν, ἐν ὧσιν οὐ συγχωρεῖτε τῶν ἀνθρώπων τὰ παραπτώματα· διότι

Ματ. 6.
15.

« Ἐὰν μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν »· τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα!

Ἀλλὰ πῶς νὰ συγχωρήσω, λέγεις, ἐκείνον, ὅστις με ἐβλαψε; πῶς νὰ συγχωρήσω τὸν συκοφάντην μου, τὸν προδότην μου, τὸν ἀδικητὴν μου; Ἄκουσον τὸ πῶς. Τί ζητεῖς; ἐκδίκησιν; ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ ἐκδικητὴς τῶν ἀδικουμένων· « Ἐμοὶ ἐκδίκησις », λέγει ὁ Κύριος. Τί ζητεῖς; ἵνα τιμωρήσῃς τὸν ἀδικήσαντά σε; ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ ἀνταποδοτὴς τῆς ἀδικίας, καὶ ἐκδικητὴς τῆς ἀδικίας σου.

Ῥωμ. 12.
19.

« Ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος »· σὺ μὴ θελήσῃς ἐκδίκησιν, ἀλλὰ δὸς τὴν συγχώρησιν· « Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπήτωί τοί »· ὁ δὲ θεὸς ἀναλαμβάνει τὴν φροντίδα τῆς ἐκδικήσεώς σου· « Ἐγὼ ἀνταποδώσω »· αὐτός, ὡς δίκαιος κριτής, ἐκδικεῖ τὸ ἀδικημά σου· οὐκ ἀρκεῖ σοι τοῦτο, ἦγουν ἵνα ἔχῃς ἐκδικητὴν τοῦ ἀδικητοῦ σου τὸν ἰσχυρόν καὶ φοβερόν καὶ παντοδύναμον; Τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἀνταποδόσεως ἐστὶν ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ θεοῦ· « Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος »· ἐὰν δὲ σὺ ἀρπάσῃς τὸ δικαίωμα αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ χειρὶ τιμωρήσῃς τὸν ἀδικήσαντα, ἦγουν φανῆς χειροδίκης, τότε γίνεσαι πταίστης χείρων ἐκείνου· διότι ἐκεῖνος μὲν ἐτόλμησε κατὰ σοῦ, σὺ δὲ τολμᾷς κατὰ τοῦ δικαίωματος τοῦ θεοῦ· ὅθεν παιδεύει σε ὁ θεὸς διὰ τὴν ἀμαρτίαν σου, καθὼς παιδεύουσιν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς τοὺς χειροδικὰς διὰ τὴν τούτων τόλμην. Θέλεις ἐκδίκησιν; μὴ βλάβῃς μηδὲ ἐκδικηθῆς, μηδὲ μισήσῃς τὸν ἀδικήσαντά σε, ἀλλὰ συγχώρησον, καὶ ἀγάπησον αὐτόν καὶ εὐεργέτησον· τότε δὲ βλέπεις ἐπ' αὐτῷ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ θεοῦ· « Ἐὰν πειναῖ ὁ ἐχθρὸς σου, ψάμιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ». Ἐὰν μελετᾷς ταῦτα τὰ ἀληθινὰ μαθήματα, μαθαίνεις τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου συγχωρεῖς τὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ σοῦ παραπτώματα.

Ῥωμ. 12.
20.

Ἄκουσον δὲ καὶ ἄλλο ὑψηλότερον μάθημα, δι' οὗ μαθαίνεις πῶς νὰ συγχωρῆς τοὺς ἀδικητάς σου· « Ὅταν ἐρχῆται ὁ σπέρμας τῆς ἀμαρτίας, καὶ ζητῇ νὰ σπείρῃ εἰς τὴν

καρδίαν σου τοῦ μίσους τὰ ζιζάνια, τότε ἀνοιξον εὐθύς τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἴδε « τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως καὶ » τελειωτὴν Ἰησοῦν ». Ὑβρισαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον, ὅτι ἐστὶ Σαμαρείτης καὶ δαιμονιζόμενος· ἐσυκοφάντησαν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες, ὅτι « διὰ τοῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια »· ὁ Ἰούδας ὁ μαθητὴς αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς θάνατον διὰ τριάκοντα ἀργύρια. Ὅταν ἔρχηται εἰς τὸν νοῦν σου ὁ λογισμὸς τῆς ἐκδικήσεως, τότε ἀνοιξον τὰ ὄμματα τῆς καρδίας σου, καὶ ἴδε τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ραπίσματα, μάστιγας, ἐμπτύσματα, φραγγελώσεις, πορφυροῦν ἰμάτιον εἰς τοὺς ὤμους, ἀκάνθινον στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν, κάλαμον εἰς τὴν δεξιάν. Ὅταν θέλῃς ἐκδικῆσιν κατὰ τῶν ἀδικησάντων σε, τότε ἀναβίβασον τὸν νοῦν σου εἰς τὸ ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ· ἐκεῖ βλέπεις τὸν θεάνθρωπον ἐσταυρωμένον ἐν μέσῳ δύο ληστῶν, καὶ πεπληρωμένον ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν· ἐκεῖ βλέπεις τὸ αἷμα τὸ ῥέον ἐκ τῶν πληγῶν, καὶ τὸν ἠγαπημένον αὐτοῦ μαθητὴν παρεστῶτα, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ τὰ σπλάγχνα κοπτομένην, καὶ θρηνηδοῦσαν, καὶ κλαίουσαν· ἐκεῖ βλέπεις τὴν χολὴν καὶ τὸ ὄξος· ἐκεῖ ἀκούεις καὶ τὸ πῶς ἐκδικεῖται ὁ θεάνθρωπος τοὺς ὑβριστάς, τοὺς συκοφάντας, τοὺς προδότας, τοὺς ἐμπαίκτας, τοὺς βασανιστάς καὶ σταυρωτάς αὐτοῦ· ἀνοιξον τὰ ὠτά του, καὶ ἀκουσον τὸν τρόπον τῆς ἐκδικήσεως· « Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ » γὰρ οἶδαςι τί ποιοῦσι ». Ποίαν ἀποκρισιν ἔχεις πρὸς ταῦτα; τίποτε ὁμοιον ἔπαθες ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ

διὰ τοῦτο οὐ θέλεις συγχωρῆσαι αὐτοῖς;

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, λέγεις, οὐκ ἦν μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ θεός· ναί, ἀληθῶς· ἀλλ' αὐτὸς ἔπαθε, λέγει ὁ μακάριος Πέτρος, « ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἵχνεσιν αὐτοῦ ». Περὶ δὲ τούτου οὐκ ἔχεις ἐν μόνον παράδειγμα, τὸ τοῦ θεανθρώπου· ἔχεις παραδείγματα μυρία ἀνθρώπων. Οὐκ ἦσαν ἄνθρωποι οἱ ἀπόστολοι; καὶ ὅμως αὐτοί, ὑβριζόμενοι, ἠυλόγουν· διωκόμενοι, ὑπέμενον· βλασφημούμενοι, παρεκάλουν. Οὐκ ἦσαν ἄνθρωποι τοσοῦτον πλῆθος μαρτύρων; καὶ ὅμως αὐτοὶ ἐσυγχώρησαν τοὺς βασανίσαντας αὐτούς διὰ δριμυτάτων βασάνων, καὶ τελευταῖον φονεύσαντας αὐτούς ἀδίκως καὶ ἀσπλάγγως. Οὐκ ἦν ἄνθρωπος ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος; καὶ ὅμως ἔκλινε τὰ γόνατα, καὶ προσευχήθη ὑπὲρ τῶν λιθαζόντων αὐτόν, « Κύριε, εἶπε, » μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. » Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη ». Ἴδαν τὰ παραδείγματα ταῦτα ἔχῃς πάντοτε ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν σου, μανθάνεις τὸν τρόπον, δι' οὗ εὐκολα συγχωρεῖς τοὺς ἀδικούντάς σε.

Λυστυχεῖς ἀληθῶς καὶ ἀναπολόγητοι εἰσὶν οἱ μνησίκακοι. Ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, πεπληροφορημένος ὢν, ὅτι τὸ μῖσος, ὅσον ὁ καιρὸς προχωρεῖ, τοσοῦτον στερεοῦται, καὶ εἰδώς, ὅτι ἡ ὥρα τοῦ θανάτου ὡς κλέπτῃς ἔρχεται, παρήγγειλεν, ἵνα εἰρηνοποιώμεθα μετὰ τῶν παροργισάντων ἡμᾶς πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, τοῦ ἀνατείλαντος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν παρωργίσθημεν· « Ὁ ἥλιος μὴ ἐπι-

ἔβρ. 12,
2.

Ἰωάν. 8,
48.

Ματ. 9,
34.

αὐτ. 26,
15.

1. Πέτρ.
2, 21.

1. Κορ. 4,
12, 13.

Πρακ. 7,
60.

Λουκ. 23,
34.

ἔπει. 4,
26.

» δυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν ». Ἐπει-
 δὴ δὲ ὁ μνησίκακος οὐδέποτε φροντίζει,
 ἵνα εἰρηνευθῆ καὶ ἀγαπηθῆ μετὰ τοῦ πα-
 ροργίσαντος αὐτόν, τὸ μῖσος αὖξει καὶ
 στηρίζεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· ὅθεν ἐὰν
 μὲν ὁ θάνατος δώσῃ καιρὸν μετανοίας, αὐ-
 τὸς οὐ δύναται εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου
 αὐτοῦ ἐκρίζωσαι αὐτὸ ἀπὸ τῆς ψυχῆς
 αὐτοῦ· ἐὰν δὲ ἀρπάσῃ αὐτόν ἐξαίφνης,
 ἀποθνήσκει μνησικακῶν, καὶ ἀσυγχώρητος
 ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ.

Φρίκη μὲ περικαταλαμβάνει, ὅταν ἀνα-
 γινώσκω τὴν ἀπόφασιν τοῦ θεοῦ, ἣν ἔγρα-
 ψεν ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ, καὶ
 ἐκεῖθεν ἀγτλήσας τῆς ἀληθείας τὰνάματα.

« Πᾶς λέγει, ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
 » ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε, ὅτι πᾶς
 » ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν
 » αὐτῷ μένουσαν ». Μετὰ ταῦτα ποῖα ἐλ-
 πὶς σωτηρίας μένει εἰς τὸν μνησίκακον ;

Κύριε τοῦ ἐλέους, ἐλέησον τὸ πλάσμα
 σου, ἐκρίζωσον ἐκ τῶν καρδιῶν ἡμῶν τὸ
 ψυχοφθόρον μῖσος, καὶ ἐμφύτευσον τὴν ψυ-
 χοςωτήριόν σου ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς τοὺς
 ἀδελφούς ἡμῶν συμπάθειαν, δι' ἧς εἶπας,
 ὅτι ἐξαλείφεις τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν· καὶ
 καταξιοῖς ἡμᾶς τῆς ἀπειράντου σου δόξης
 καὶ μακαριότητος· « Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀν-
 »θρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει
 » καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ».

1. Ιωάν.
3, 15.

Ματ. 6,
14.

